

ПРАВОВІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПОДАТКОВИХ АГЕНТІВ ТУРИСТИЧНОГО ЗБОРУ

НТУ «Дніпровська політехніка»

Недоступ К.К.

Науковий керівник: к.ю.н., доц. Ільющенко Г.В.

З моменту введення у вітчизняну податкову систему туристичного збору й дотепер, його справляння в місцевий бюджет відбувається через податкових агентів. Їхній вичерпний перелік наведено у п. 268.5.2 Податкового кодексу України (далі – ПКУ). Згідно пп. 12.3.2 п. 12.3 ст. 12 ПКУ [1] орган місцевого самоврядування у разі прийняття рішення про встановлення туристичного збору зобов'язаний визначити усі його обов'язкові елементи, перелік яких закріплено у пп. 7.1 п. 7 ст. 7, дотримуючись критеріїв, врегульованих ст. 268 розд. XII цього кодексу.

Зауважимо, що у сфері справляння туристичного збору органи місцевого самоврядування мають повноваження самостійно вирішувати питання про доцільність його справляння на підконтрольній їм території, встановлювати ставки збору та порядок його сплати податковими агентами, не змінюючи при цьому інші складові законодавчо врегульованої процедури його справляння.

Виконуючи вимоги пп. 268.5.2 п. 268.5 ст. 268 ПКУ органи місцевого самоврядування самостійно, або залучаючи підпорядковані їм відповідні комунальні підприємства, складають списки податкових агентів туристичного збору та оприлюднюють їх на своїх офіційних сайтах. У зв'язку з тим, що реєстрація податкових агентів туристичного збору не входить до їхньої компетенції, органи місцевого самоврядування отримують інформацію про них у різний спосіб: одні звертаються до територіального органу державної виконавчої влади у галузі статистики або самотужки справляються із цим завданням (переважно сільські, селищні ради).

Таким чином, оприлюднені органами місцевого самоврядування вищезгадані списки містять:

1) тільки суб'єктів господарювання, що включені до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань (ЄДР), перебувають на обліку в Єдиному державному реєстрі підприємств та організацій України (ЄДРПОУ), зареєстровані на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці та здійснюють діяльність віднесenu до розділу 55 «Тимчасове розміщення» Класифікації видів економічної діяльності ДК 009:2010 [2];

2) вищеназвані суб'єкти господарювання та підпорядковані органам місцевого самоврядування відповідні комунальні підприємства, які справляють туристичний збір на умовах укладеного з ними договору.

Окремі органи місцевого самоврядування усвідомлюють, що оприлюднений ними список податкових агентів із справляння туристичного збору, не є вичерпним. І тому, вони у примітці до нього вказують на цей факт та зазначають, що податкові агенти, не включені у цей список, також справляють

збір у місцевий бюджет. Проте, деякі з них подібних приміток не роблять, з чого можна припустити, що вони або впевнені у повноті затвердженого й оприлюдненого ними списку податкових агентів, або формально виконують обов'язок закріплений у другому абзаці пп. 268.5.2 п. 268.5 ст. 268 ПКУ [1].

Далі проаналізуємо законодавчо закріплений перелік податкових агентів туристичного збору [2, абз. 1 пп. 268.5.2 п. 268.5 ст. 268].

Відомо, що справляння збору може здійснюватися такими суб'єктами права:

1) юридичними особами, їх філіями, відділеннями, іншими відокремленими підрозділами, фізичними особами-підприємцями, які надають послуги з тимчасового розміщення;

2) юридичними особами, які уповноважуються сільською, селищною, міською радою або радою об'єднаної територіальної громади справляти цей збір на умовах договору;

3) квартирно-посередницькими організаціями, які направляють неорганізованих осіб до фізичних осіб для тимчасового розміщення у житлі, що належить їм.

З'ясуємо, які суб'єкти господарювання можна назвати квартирно-посередницькими організаціями. Згідно з ч. 1 ст. 382 ЦКУ [3] «квартирою є ізольоване помешкання в житловому будинку, призначене та придатне для постійного у ньому проживання». У цивільному праві квартира є одним із видів нерухомого майна [3, ч. 1 ст. 181] і житла фізичної особи [3, ч. 1 ст. 379].

Визначення поняття «організація», в розумінні суб'єкта господарювання, в ПКУ [1], ЦКУ [3] і ГКУ [4] не закріплено. Проте, наразі у підзаконних нормативно-правових актах існують [5] 8 різних його правових дефініцій, проаналізувавши які пропонуємо у тексті п. б» пп. 268.5.2 ПКУ під організацією розуміти не тільки юридичну особу, але й її відокремлений підрозділ, а також фізичну особу-підприємця.

Які з цих суб'єктів можуть направляти «неорганізованих осіб з метою їх тимчасового розміщення у місцях проживання (ночівлі)» [1, п. «б» пп. 268.5.2 п. 268.5 ст. 268], допомагають встановити результати аналізу інформації про види діяльності агентів нерухомості, ріелторських компаній, квартирно-посередницьких бюро і відповідних комунальних підприємств, що містяться у ЄДР [6], оскільки поняття «квартирно-посередницька послуга» не наведено у термінологічних словниках, не розтлумачувалося науковцями, також відсутнє його правове визначення.

З огляду на вищевикладене, можна стверджувати, що квартирно-посередницька організація – це юридична особа, її відокремлений підрозділ, фізична особа-підприємець, які сприяють тимчасовому розміщенню особи, котра здійснює подорож по Україні, у квартирі, що належить фізичній особі на праві власності або на праві користування за договором найму.

Враховуючи те, що згідно з п. «б» пп. 268.5.2 ПКУ така організація направляє «неорганізованих осіб» для їх тимчасового розміщення «у місцях проживання (ночівлі), визначених підпунктом «б» підпункту 268.5.1 пункту 268.5», тобто, у місцях, які згідно ст. 379 ЦКУ є житлом фізичної особи, а

також відсутність правового закріплення поняття «неорганізована особа» й той факт що у такий спосіб можуть розміщуватися й особи, які подорожують у складі туристичної групи, доречніше використовувати термін «житлово-посередницька організація» у такому значенні – юридична особа, її відокремлений підрозділ, фізична особа-підприємець, які сприяють тимчасовому розміщенню особи, що здійснює подорож Україною, у житлі, що належить фізичній особі на праві власності або на праві користування за договором найму.

Тоді, п. «б» пп. 268.5.2 п. 268.5 ст. 268 ПКУ може мати такі редакції: 1) «житлово-посередницькими організаціями»; 2) «юридичними особами, їх відокремленими підрозділами, фізичними особами-підприємцями, які сприяють тимчасовому розміщенню особи, що здійснює подорож по Україні, у житлі, що належить фізичній особі на праві власності або на праві користування за договором найму».

У Податковому кодексі України [1, пп. 268.5.2 п. 268.5 ст. 268] закріплено три групи податкових агентів, за допомогою яких може справлятися туристичний збір. Дві з них (п. «б» і п. «в» пп. 268.5.2 п. 268.5 ст. 268) передбачено для організації справляння цього місцевого збору з осіб, що тимчасово розміщуються у житлі, яке належить фізичним особам, які не зареєстровані як суб'єкт підприємництва. У розроблених і затверджених органами місцевого самоврядування нормативно-правових актах, що регулюють процедуру справляння туристичного збору на підконтрольній їм території, дублюються норми пп. 268.5.2 п. 268.5 ст. 268 ПКУ [1], хоча обов'язковість одночасного залучення усіх груп податкових агентів цим кодексом не встановлена. Такий підхід сільських, селищних, міських рад, рад об'єднаних територіальних громад до визначення переліку податкових агентів туристичного збору може пояснюватися: 1) їхнім бажанням збільшити податкові надходження у місцевий бюджет шляхом створення мережі податкових агентів за допомогою яких, особам, які самостійно подорожують й тимчасово розміщуються у житлі, що належить фізичним особам, буде зручно сплачувати свої податкові зобов'язання з цього місцевого збору; 2) їхнім формальним ставленням до розробки нормативно-правового акта, що регулює механізм справляння туристичного збору на території певних територіально-адміністративних одиниць.

Фіскальна ефективність діяльності податкових агентів з числа квартирно-посередницьких організацій та юридичних осіб, уповноважених справляти туристичний збір на умовах договору, органами місцевого самоврядування й державними податковими інспекціями не аналізується.

Такі податкові агенти, частіше за все, не виконують свій податковий обов'язок тому, що не провадять відповідну діяльність, у тому числі й через те, що у деяких з них їхні види економічної діяльності не відповідають предмету договору укладеного з органом місцевого самоврядування [7]. Відтак, у таких податкових агентів відсутні показники, які підлягають декларуванню, вони не надсилають контрольному органу податкову декларацію з туристичного збору.

Дієвість правового регулювання зазначених відносин напряму залежить

від ступеня поінформованості фізичних осіб, які використовують належне їм житло для надання подорожнім послуг з тимчасового розміщення, про ставки туристичного збору, порядок його перерахування у місцевий бюджет, адміністративну відповідальність за невиконання його платником зобов'язання зі сплати цього місцевого збору. Для покращення громадянської свідомості власників житла та туристів у галузі оподаткування орган місцевого самоврядування має створити на своїй території комфортні умови для проживання та відпочинку.

Перелік посилань

1. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Національний класифікатор України. Класифікація видів економічної діяльності. ДК 009:2010: Наказ Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 11.10.2010 № 457. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vb457609-10#Text>
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
4. Господарський кодекс України від 06.01.2003 № 436-IV.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
5. Термінологія законодавства. Офіційний вебпортал парламенту України.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/termin>
6. Рабінович А.В. Порівняльна характеристика цивільного та господарського кодексів щодо суб'єктів господарювання. *Науковий вісник Львівської комерційної академії. Серія: Юридична*. 2015. Вип. 1. С. 121–130.
7. Недоступ К.К. Правові аспекти справляння туристичного збору на умовах договору, укладання якого ініціюють органи місцевого самоврядування. *Юридичний вісник*. 2021. № 5. URL: <http://yurvisnyk.in.ua/>